

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA
PROGRAMI
TÜRKÇE A DERSİ UZUN TEZİ

MİTLERİN OLUŞUMU

Danışman Öğretmen: Başak İNGİN

Öğrencinin Adı: Ezgi Su

Öğrencinin Soyadı: ŞAHİN

Öğrenci Numarası: 001129-0054

Sözcük sayısı: 3562

Araştırma Sorusu: Yaşar Kemal'in "Yer Demir Gök Bakır" adlı yapıtında "Mit olgusu" oluşum aşamaları, nedenleri ve sonuçlarıyla birlikte nasıl ele alınmıştır?

ÖZ (ABSTRACT)

Uluslararası Bakalorya bitirme uzun tezi olarak yazılan bu tez Yaşar Kemal'in "**Yer Demir Gök Bakır**" adlı yapıtındaki mit olgusunu işleyecektir. Bu konuyu seçmemin temel nedeni "**Yer Demir Gök Bakır**" romanındaki temel düşüncelerin mitler üzerinden verilmeye çalışılmasıdır. Ayrıca yazarın geçmişteki tecrübeleri sayesinde de tanışık olduğu "*köylerde çıkarılan mitler*" gerçeği eserde birçok örnekle pekiştirilerek imgesel bir anlatım yakalanmıştır. Bütün bu nedenlerden dolayı Yaşar Kemal'in "**Yer Demir Gök Bakır**" adlı yapıtında işlenecek en kritik konunun mitler olduğu kanısına varılmıştır. Bu bitirme tezinde mitlerin oluşum aşamaları, nedenleri ve sonuçlarıyla birlikte verilerek incelenecektir. Tezimizin sonunda mitlerin Yalak köylüsü üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri tam olarak tespit edilerek Yaşar Kemal'in köylerde çıkarılan mitler gerçeğine karşı tutumu su yüzüne çıkarılacaktır. Yaşar Kemal'in mitler hakkındaki genel tutumu da tezimiz içinde ayrıntılı bir şekilde açıklanacaktır.

Sözcük sayısı: 127

İÇİNDEKİLER

Öz

1- GİRİŞ.....	4
2- MİTLER.....	5
2.1 Mitlerin oluşumuna zemin hazırlayan ortam ve duygular.....	5
2.1.1 Adil Efendi Korkusu.....	6
2.1.2 Köylünün Hükümet adamlarına karşı olan korkusu.....	9
2.1.3 Alışkanlıklar, gelenekler ve çaresizliğin mit oluşumu üzerine etkisi...12	
a- Koca Halil figürü ve köylünün alışkanlık, gelenek ve çaresizlikleri.....	13
2.1.4 Adil Efendi korkusu ve alışılmış çaresizlik, itaat bilinci.....	15
2.1.5 Köylünün mutlu olma ve umut üretme isteğinin mit oluşumu üzerindeki etkisi.....	18
3-) SONUÇ.....	22
4-) KAYNAKÇA.....	23

Araştırma Sorusu: Yaşar Kemal’in “**Yer Demir Gök Bakır**” adlı yapıtında “Mit olgusu” oluşum aşamaları, nedenleri ve sonuçlarıyla birlikte nasıl ele alınmıştır?

1.GİRİŞ

Yeri demir göğü bakır olan, Toros dağlarının eteklerinde yer alan Yalak köyünün hikâyesini anlatan “**Yer Demir Gök Bakır**” adlı eserde köylülerin Muhtar Sefer ve Adil Efendi’ye karşı bir silah olarak oluşturdukları “*mit olgusu*” bu bölgede kabul gören, bilinen düzeni altüst etmiştir. Eski düzen Muhtar Sefer’in hâkimiyetine dayanırken mitler aracılığıyla oluşturulan yeni düzen Yalak köylüsünün haksızlıklara karşı isyanı ve öfkesidir. Yalak köylüsüne göre mitlerin oluşumu ve Taşbaşıoğlu Memet’in mitleştirilmesi Muhtar Sefer ve Adil Efendi’ye karşı kazanılan bir zaferdir. Köylülerin mit oluşumunu bir zafer olarak görmeleri aslında Muhtar Sefer’in ve Adil Efendi’nin adaletsizliğine karşı yine onların sistemini kullanarak karşı gelmektir. Çünkü mitleri oluşturan zihin çaresizlik ve güvensizliktir. Dolayısıyla bir şeyden kurtulmak için aynı düşünce tarzıyla başka bir şeye yönelen köylü ancak kısa vadeli bir sahte zafer elde etmiştir. Taşbaşıoğlu’nun mitlere ayak uydurmamasının da nedeni budur. Köylünün gerçek sandığı bu sahte zaferi gören Taşbaşıoğlu mit oluşumuna karşı

gelmiştir. Fakat köylü yanlış gördüğü ve gerçek sandığı şeyde o kadar diretmiştir ki yapıtın bir diğer yardımcı figürü Memet de köylüyle bu konuda tartışmaktan vazgeçmiştir. Koşullanmalarla gözü kör olan köylüler hem Taşbaşoğlu'na zarar vereceklerdir hem de kendileri için önemli bir çıkar elde edemeyeceklerdir. Çalışmanın amacı sözü edilen yapıtın dayandığı toplumsal yapılanma içinde “mitlerin nasıl oluştuğu”nu irdelemek, yaratılan mitlerin toplumsal yapılanma içindeki etkilerini değerlendirebilmek ve bununla birlikte toplumun değer yargılarının, inanış biçiminin, yaşam şeklinin, toplumdaki güç dengelerinin yarattığı sosyal ilişkilerin ve belki de yapıtta fazlasıyla öne çıkan korkuların “mitlerin oluşumu”ndaki yerini irdeleyebilmektir.

2- MİTLER

2.1 Mitlerin oluşumuna zemin hazırlayan ortam ve duygular

“Yer Demir Gök Bakır” adlı eserin başlarında mit olgusundan kısaca bahsedilmesine rağmen, romanın başlarında oluşturulan ortam ve koşullar romanın ilerleyen bölümlerinde sıklıkla ele alınan bu olguya zemin hazırlanmıştır. Dolayısıyla mit olgusunun hangi ortam ve koşullarda oluştuğunu bilmeden onu tamamen kavramak ve bu olgunun yapıtı nasıl şekillendirdiğini, kurguyu nasıl etkilediğini değerlendirmek zordur. Bu sebeple tezin bu

bölümünde Yalak köylüsünün içinde bulunduğu ortamın köylü üzerindeki etkisi incelenecektir.

2.1.1 Adil Efendi Korkusu

Yalak köylüsü, Çukurova’da pamuk toplama zamanını köylüye bildiren Koca Halil tarafından pamuğa geç gönderildiği ve Muhtar Sefer’in götürdüğü verimsiz topraklarda pamuk toplamak zorunda bırakıldıkları için Adil Efendi adında zengin bir esnafa borçlarını ödeyemez hale gelen çaresiz bir topluluktur. Pamuğa giderken Adil Efendi’den ihtiyaçlarını karşılayan köylü, pamuğun dönüşünde kazandıkları parayla Adil Efendi’ye borçlarını öderlerken bu gidişte köylü yeter derecede pamuk toplayamaz ve Adil Efendi’ye borçlarını ödeyemez. Adil Efendi’ye borçlarını ödemedi köye dönen Yalak köylüsü, Adil’in Yalak köyüne gelerek ellerinde olan azıcık şeyi alarak gitmesinden ve koca bir sene boyunca aç kalmaktan korkar. Köylünün duyduğu bu korku gereksiz değildir. Çünkü Adil geçmişte de borcunu ödemeyen Yalak köylüsünün neyi var neyi yoksa götürmüştür ve köylünün aç, sefil kalmasını sağlamıştır. Açlıktan ölen çocuklar bile olmuştur. Bütün bunları bilen Yalak köylüsünün korkusu gün geçtikçe daha çok büyür ve içinden çıkılmaz bir hal alır. Bu içinden çıkılmaz korkunun Yalak köylüsü üzerindeki izlenimleri eser boyunca örneklerle pekiştirilmiş ve bu yolla okurun korku olgusunu daha iyi kavraması amaçlanmıştır. Yaşar Kemal’in eserin başında kitabın ana karakterlerinden biri

olan Uzunca Ali'nin oğlu Hasan'ın değişimini anlatması aslında köylünün Adil Efendi korkusunun yansımasıdır: *“Gece uyurken dişlerini gıcırdatıyordu. Uykusunda sıçrayıp, bağıırıyordu. Sonra da akşamlara kadar ağzını bıçak açmıyor somurtuyor. Bir beter oldu bu oğlan.”* (**Kemal, 8**)

Bu alıntıda Hasan'daki bu köklü değişimin nedeni tam olarak söylenmiyorsa da ona neden olan şeyin köylünün hayatındaki en büyük değişim olan Adil Efendi korkusu olduğu sezdirilmektedir. Hasan ve kardeşi Ummahan'ın anlatıldığı ilk bölümlerde Hasan cennet ve Cehennem hakkında düşünür ve ölümden kurtuluşun cennetle mümkün olabileceğini düşünerek bu mite tutunur:

“Sonra bir umut kapısı daha bulmuştu. İnsan ölünce ne olacaktı? Ölünce toprağa koyacaklardı. Tüm bedeni çürüyecek, kurtlanacaktı. Sonra kıyamet. Hak mizan terazi kurulacak, günahlı olanlar cehenneme olmayanlar cennete gidecekti.” (**Kemal, 14**)

Hasan'ın cennet ve cehennemi bir umut kapısı olarak görmesi ve onlara tutunması içinde bulunduğu ölüm, açlık, sefalet korkusundandır. Adil Efendi korkusu, açlıkla birlikte ölüm korkusunu da kapsadığından ölüm duygusuna karşı mitler oluşturulması oldukça olağandır. Çünkü ölüm bilinmezliktir. Hasan'ın cennete inanmasının ve onu bir umut kapısı olarak görmesinin de nedeni budur. Cennet inancıyla korktuğu ve bilmediği bir şeyi bilinen yapmayı amaçlayarak korkusundan kurtulabilmeyi ve böylelikle özgürleşmeyi amaçlar. Hâlbuki Hasan'ın bu özgürleşme amacı bile içinde cehennem korkusu da

barındırdığından Hasanın korkularını tam olarak yenmesini sağlayacak bir araç değildir. Köyde sadece Hasan değil köylülerde benzer duygular yaşar ve hatta köyü terk etmeyi bile düşünürler. Hüsne ve Recep'in köyü terk edip boranda ölmelerinin nedeni de korkudur: *“Bu köyü salgınlar, seller, hörtükler, zelzeleler alıp götürecek... Bu köyün avratları tüm kısır kalacak... Bu köyün suları akmayacak. Aksa da kan ılık, çamur olup akacak”* (Kemal, 162) diyen Taşbaşoğlu'nun bu sözünden sonra korkularına iyice yenik düşen sevdalılar kendilerini boranın kucağına atarak can verirler. Yalak köylüsü de aynı bu boranda can veren sevdalılar gibi korkmaktadır. O kadar çok korkmaktadırlar ki, Muhtar Sefer Köylüye Adil'in köyü soymak için geleceğini dolayısıyla köylünün eşyalarını saklaması gerektiğini söyleyince tüm köylü neyi var neyi yoksa saklar. Böylece Adil Efendi geldiği zaman hiçbir şey bulamayacak ve köylünün çok fakir olduğunu bu nedenle borcunu ödeyemediğini düşünecektir. Köylünün bir umut kapısı olarak gördüğü bu düşünce onları kısa bir süreliğine de olsa korkunun pençesinden kurtarmayı başarmıştır. Fakat köylünün zaman geçtikçe ve Adil Efendi gelmedikçe huzursuzlukları artar ve en sonunda Muhtar Sefer'den öğrenir ki Adil Efendi köylülerin mallarını sakladığını öğrenmiş. Köylünün mallarını saklayarak açlıktan kurtulma umudu da böylece yok olur. Her gün Adil Efendi'nin geleceğini uman ve büyük bir korkuyla onun yolunu

gözleyen köylüler için korku artık hayatın çekilemez ama en sık rastlanılan bir parçasıdır:

“Gelsin, Gelsin de altımızdaki minderi, üstümüzdeki yorganı, kaplığımızdaki sahanı, duvarda asılı olan un eleğini, yamalık diktiğimiz iğneyi, yal verdiğimiz köpeği de alsın. Yeter ki gelsin. Gelsin de köyde iğneden ipliğe hiçbir şey koymasın. Gelsin de bizi bu işkenceden kurtarsın.” (Kemal, 116)

Bu alıntıdan da anlaşılacağı gibi Adil Efendi korkusu artık o denli büyük bir işkenceye dönmüştür ki köylü açlıktan ölmek pahasına bile olsa bu korkunun bitmesini ister. Eserin başlarında hâkim olan açlık ve ölüm korkusu zamanla açlığın hızlı gelmemesi korkusuna dönüşür. Eserin yazarı olan Yaşar Kemal köy hayatına bizzat tanıklık ettiğinden okura köylülerin korkusunu ve çaresizliğini anlatmakta güçlük çekmemiştir. Köylü Adil Efendi'nin bir an önce köye gelmesini ve bu korkudan sonunda ölüm bile olsa kurtulmayı amaçlar. Tam da böyle bir ortamda Adil Efendi köye gelmeyince köylü korkularının pençesinden kurtulmak için tek bir yol bulur. Taşbaşoğlu, Memet'i ermiş yapmak ve mitler üzerinden umut üretmek. Birini kafalarında ermiş yapmaya karar veren köylüler öylesine çaresiz bir durum dalardır ki kendi ürettikleri ermişlerine tüm benlikleriyle inanarak kendilerini kendi yalanlarına inandırmışlardır.

2.1.2 Köylünün Hükümet adamlarına karşı olan korkusu

Yalak köylüsünün Adil Efendi korkusu gibi hissettiği bir başka korku ise Muhtar Sefer tarafından oluşturulan hükümet adamları korkusudur. Köylüye

hükümet adamlarının ve jandarmaların, Adil Efendiye borcunu ödemeyen köye yapabileceklerini geçmişten yaşanmış olaylar üzerinden anlatan Muhtar Sefer, bu yolla zaten korku içinde yaşayan köylüyü daha da fazla korkutur. *“Adil Efendi o sıralar çok genç. Köylü de öyle bir borçlanmış ki... Aynen Şimdiki gibi. Derken Efendim ve de Adil Efendi 20 candarmayla köye geldi. Bir de hükümet adamı.”* (Kemal,82) Buradan da anlaşılacağı gibi köylünün üzerindeki hükümet korkusu ve baskısını arttırmaya çalışan Muhtar Sefer açık bir şekilde köylülerin hükümete karşı gelebileceklerini belirterek köylünün çaresizlik ve umutsuzluk bilincini tetiklemeyi amaçlar. Muhtar Sefer’in köylüyü bu şekilde korkutmaya çalışması köylünün sahip olduğu bazı geleneklere de uygun düştüğünden Muhtar Sefer’in Köylüleri kandırması çok da zor olmamaktadır. *“Sordular bize, Borcunuz var mı Adil Efendiye diye? Var dedik. Borç inkâr etmek, Allah’ı inkâr etmektir, dedik ”* (Kemal, 82) Muhtar Sefer’in bu sözüyle köylüye anlatmak istediği olgu hükümete karşı gelerek onlara yalan söylemenin Allah’a karşı gelmekle bir olduğudur. Muhtar Sefer’in köylüye verdiği bu mesaj köylünün zayıf noktalarından biri olan din olgusunu içerdiğinden köylüler Muhtar Sefer’e tam anlamıyla karşı çıkamazlar. Dolayısıyla Hükümete karşı gelmenin Allah’a karşı gelmek kadar imkânsız olduğunu açık bir şekilde belirten Muhtar, köylünün içinde bulunduğu korku dolu havaya daha fazla korku ve umutsuzluk tohumu yerleştirmiştir. Zaten içinde buldukları geleneksel yapıdan ve çaresiz

durumdan dolayı Muhtar Sefer'in korku içeren baskıcı açıklamalarına da pek karşı çıkamayan köylü Muhtar Sefer tarafından ezilmekte ve bastırılmaktadır. Kendi otoritesini korumak için köylüyü korkutma yolunu seçen Sefer köylünün hükümet adamlarından korktuğu sürece kendine de başkaldıramayacağını düşünür; çünkü o hükümetin köydeki temsilcisidir. Köylünün Hükümeti ve Adil Efendiyi yenilemez olarak görmesi, içinde buldukları sıkıntılı hallere temelli bir çözüm bulunmasını zorlaştırarak kısa süreli yapay bir çözüm olan mitler olgusunu gündeme getirmiştir. Her ne kadar Muhtar Sefer korkunun köylülerin başkaldırısını engelleyeceğini düşünse de bu düşüncesinin doğru olmadığını köyde anlatılan Taşbaş mitlerinden sonra kavrar. Hükümet korkusunun da etkisiyle mit oluşumunu hızlandıran köylü doğaüstü güçlere sığınarak yenilemez olduğunu düşündükleri güçlere karşı masalımsı bir umutla karşı koymaya çalışmışlardır. Fakat bu karşı koyuş köylülerin içinde buldukları çaresizlik durumunu kabullenip hareket etmelerine dayandığından zamanla doğaüstü olaylarla temellendirmiştir. Bu doğaüstü temellendirme ise mitleştirilen Taşbaş'a zarar vererek neredeyse jandarmalar tarafından tutuklanıp cezaevine girmesini sağlayacaktır.

2.1.3 Alışkanlıklar, gelenekler ve çaresizliğin mit oluşumu üzerine etkisi

Mitlerin oluşumuna zemin hazırlayan ortam ve duygular içinde köylünün alışkanlık ve çaresizlikleri incelenirken, köylünün içinde bulunduğu ekonomik imkânsızlıklar yanında köyde eğitim ve öğretimin fakirliği de önemlidir. Öğrenme imkânı olmayan köylünün eğitimi büyüklerden edinilen gelenek ve alışkanlıklar içinde sınırlı kalmış, köylünün gerçeklere ulaşma isteği ve merakı yok olmuştur. Pamuk toplama zamanını öğrenmek bile köylü için imkânsız hale gelmiş, buna kafa yormak yerine Koca Halil'e inanmak daha kolay olmuştur. Düşünmek ve öğrenmek istemeyen köylü sorumluluk almak yerine Koca Halil veya Muhtar Sefer tarafından güdülmeyi bekleyen adeta bir sürü gibidir. Bu sürü psikolojisi içinde başlarına gelen olaylarda dahi suçlu olarak Koca Halil'i görmek yerine kadercî olmayı veya bu konuyu düşünmemeyi yeğlemişlerdir. Bu kabullenme içinde Koca Halil'i suçlayamayan köylü Taşbaşıoğlu'nun onları bir takım gerçekler hakkında uyarmasından da rahatsız olmuştur. Öğrenmeyi bilmeyen, merak duygusunu kaybetmiş ve sürü psikolojisi içinde gelenek ve alışkanlıklarına göre yaşamak isteyen köylü Muhtar Sefer'den sonra kendilerine yeni bir umut kapısı ve yol gösterici olarak Taşbaşıoğlu'nu seçmiştir.

a- Koca Halil figürü ve köylünün alışkanlık, gelenek ve çaresizlikleri

Koca Halil, romanın başlarında köylünün kendisini öldüreceğini düşünerek kendini eve kapar. Koca Halil'in bu korkusunun nedeni köylüye pamuğu geç haber vermesi ve dolayısıyla köylünün aç fıkaraya kalmasına zemin hazırlayanlardan biri olmasıdır. *“Köylüye böyle bir kötülük yapmış bir insanı parça parça ederler, kimse beni yaşatmaz”* diye düşünen Koca Halil, dışarı çıkmaktansa evde hapis hayatı yaşamayı ve bu yolla köylünün yaşadığını düşündüğü öfkeli halden kurtulmayı tercih eder:

“Gözümün çifte ışığı bu köyün yakışığı oğul. Şu âlemlerin yakışığı oğul, gece gelecekler beni öldürmeye. Kapının arkasına üç tane ağır kütük koy. Beş tane sürme çek som çelikten olsun.” (Kemal, 47)

Koca Halil köylü toplanıp da onun elini öpmeye gelince korkusunun boş yere olduğunu anlar fakat bunu anlamak kendisine çok acı verdiği için ilk başta bu durumu kabullenemeyerek köylünün alay niyetiyle el öptüğüne kendini inandırır. Koca Halil'in köylünün kendisini incitemeyeceği gerçeğini kabullenememesinin nedeni köylünün çaresizlik duygularına tanık olmasıdır: *“Koca Halil bir boşluk içinde kalmıştı. Demek köylü onu hiç mi öldürmeyecekti? Nasıl olurdu bu? Adil Efendi belasını başlarına saran kim? Döngeleye yalan söyleten kim?”* (Kemal, 50)

Köylünün en zor durumlara bile karşı gelemediği gerçeğini gören Koca Halil bu gerçeği kabullenemeyerek aynı Recep ve Hüsne gibi kendini borana atar. Koca Halil'in köylünün kendisine olan davranışlarını kabullenememesi aslında köylünün bu kadar çaresiz olduğunu kabullenememek anlamına geldiğinden Yaşar Kemal, Koca Halil figürüyle köylünün önemli bir problemi olan “*düzene, güce başkaldıramama*” gerçeğini gözler önüne serer. Köylünün başkaldıramama sorununun temel nedeni ise alışkanlık haline gelmiş geleneklerin arkasında yatar. Her yıl düzenli olarak döngelenin toprağa düştüğü zamanı yani pamuk toplama zamanını haber veren Koca Halil köylünün gözünde o ana kadar güvenilen ve ilerde de güvenilmesi gereken bir insandır. Köylünün Koca Halil'e karşı hissettiği güvenden dolayı Koca Halil onlara pamuk zamanını geç haber verse, yoksulluklarına zemin hazırlasa da köylü kendisine başkaldırmamış ve hatta Koca Halil'in elini öpmeye gitmiştir. “*Halil Ağa, hiç korkma. Senin korkun boşuna. Köylü seni öldürmez. Seni sever.*” (Kemal,49) diyerek Koca Halil'i köylünün içine zorla çıkararak Gömleksizoğlu figürü, köylünün Koca Halile karşı kin beslemediğini ve hatta elini öpmek için geldiğini ispatlamıştır. Koca Halil bu duruma inanmak istemez. Köylüye sinirlenen ve iççerlenen Koca Halil kendini suçlu hissettiği için köylülerin onun gibi düşünmemesini, kendisini affetmesini bir ceza olarak algılar. Bilinçsizce verilen bu ceza nedeniyle köylülere kızgın, kırgındır. Bu öfke köylünün adaletsizliğine, alışılmış mutlak

güven ve itaat bilincindedir. Köylünün bu alışılmış itaat bilincine tanıklık eden Koca Halil için bu öylesine korkunç bir cezadır ki ölümden bile daha beterdir. Dolayısıyla Koca Halil'in ölümden bile beter bir ceza olarak gördüğü el öpme olayı Koca Halil için haksızlıklara karşı çıkmanın önemini gözler önüne sererken Halil'in köylülerden farklı yönlerini de gözler önüne serer. *“Bu köylü bana bir hal etti ki öldürmekten beter etti. Ne dedi bana? Dedi ki Koca Halil sen bize kötülük ettin, rezil ettin ama biz gene de senin elini öperiz. ”* (Kemal,51) Koca Halil'in sözünden de anlaşılacağı üzere Yaşar Kemal, bu figür üzerinden köylülerin alışılmış itaat bilinçleri sonucunda oluşan başkaldıramama sorununu gözler önüne sermiştir. Bu sorun köylüyü mitlere de yönlendirir. Adil Efendi ve Muhtar Sefer'i istedikleri an etkisiz hala getirebilecek olmalarına rağmen direk başkaldıramayan köylü mitleri yani dolaylı yollarla başkaldırmayı tercih eder. Mutlak itaati alışkanlık haline getiren köylüler baskıcı otoriteden kurtulmak için gerçek olmayan doğaüstü güçlere başvurarak güvensizliklerini ve çaresizlik duygularını gözler önüne sermişlerdir. Bu gözler önüne seriş aslında Yaşar Kemal'in mitler üzerindeki tutumunu ve düşüncesini de ortaya koyan bir faktör olduğundan eserin anlamlandırılması için önemlidir.

2.1.4 Adil Efendi korkusu ve alışılmış çaresizlik, itaat bilinci

Adil Efendinin Yalak köyüne gelmeyi reddetmesi ve Muhtar Sefer tarafından gönderilen hükümet adamlarına, *“Ben gelemem, nedenini de kimseciklere*

söyleyemem” (**Kemal, 187**) demesinin nedeni geçmişte yaşanmış bir cinayetten haberi olmasıdır. Bu cinayette bir ağa köylü kadınlar tarafından parçalanarak öldürülmüştür. Ağanın öldürülme nedeni ise köylüyü aç fakir koyması ve onları sömürmesidir. Adil Efendi de eğer Yalak Köylüsünden borç isterse köylü tarafından öldürüleceğinden korkarak Yalak Köyünden borçlarını almamaya karar verir. Adil Efendinin bu korkusu öyle büyük bir korku haline dönüşmüştür ki Adil Efendi Yalak Köyüne gelip köylüye borçlarını affettiğini söylemekten bile çekinir.

:“Ben bugünlerde hiçbir şekilde köye gelemem. Ne olursa olsun, isterse kıyamet kopsun gelemem. Gelip köylünün malını mülkünü haczedemem. Gelip, alacağımı bu yıllık bağışladım da diyemem ve de işime gelmez. Çünküleyin, sizin haberiniz olmadı mı? Nereden olacak?” (**Kemal, 186**)

Alıntıdan da anlaşılacağı gibi Adil Efendi köylüyü affettiğini söylemek için bile köye gelememektedir. Neden gelemediğini söyleyemeyen Adil Efendi açıktır ki köylülerin ona zarar vermesinden korkar. Hükümet adamlarına “*Sizin haberiniz olmadı mı? Nereden olacak?*” derken ağanın cinayetinden duyduğu korkuyu algılarız. Adil Efendinin korkusu öyle bir boyuttadır ki köylülerin borçlarını affetmesi şöyle dursun, onların dükkânına gelip alış veriş etmesini bile ister. Adil Efendi ve Muhtar Sefer’in gücünü yok edebilecek olan köylü yenilgiye uğrayarak mitler yaratır. Köylünün yenilgisi Muhtar Sefer ve Adil Efendi gibi

ağaların yaratmış olduğu gelenek haline gelmiş çaresizlik ve başkaldıramama alışkanlıklarına karşıdır. Adil Efendi köylüden bu denli korkarken köylünün ondan korkması köylünün gerçekleri kavrayamadığını ve bu yüzden mit oluşumuna yöneldiği kanıtlar. Çünkü mitler de hayaller üzerine kuruludur. Sağlam temeller üzerine kurulmuş gerçekler yerine hayallerini abartarak anlatmayı seçen köylü gerçek hayata karşı hayalle karşı koymayı tercih eder. Adil Efendi’yi istedikleri an etkisiz hala getirebilecek olmaları gerçeğini göremeyen köylü Adil Efendi’den tek kurtuluş yolu olarak kendilerine değil doğaüstü olaylara başvururlar. Tam da kendilerini bu denli güçsüz ve çaresiz hissettiklerindedir ki zafere ulaşamayıp yenilgiye uğramışlardır. Bu yenilgi öyle bir yenilgidir ki köylünün mitleri üzerinden oluşturmak istediği Taşbaşoğlu’na zarar verecek ve hükümet tarafından ermiş olarak duyulan Memet’in tutuklanmasına neden olacaktır. Yaşar Kemal “*Adil Efendinin korkusunu*” anlatarak Yalak köylüsünün çaresizlik ve güvensizlik bilincini bir kez daha gözler önüne sererek köylülerin gerçeği görememesi dolayısıyla mitlere tutunmasının nedenini dile getirir. Yaşar Kemal’e göre mitlere tutunmanın temel nedeni güvensizliktir. Kendine inanmayan ve güvenmeyen köylülerin bulduğu tek çıkış yolu ise hayaller ve doğaüstü olaylara dayalı mitlerdir. Bu çıkış yolu da köylünün içinde bulunduğu düzenden kaynaklanır.

Adil Efendi ve Muhtar Sefer gibi zengin ağaların altında ezilmeye alışık köylülerin bilincinden itaat, çaresizlik ve eziklik gelenek haline gelmiştir.

2.1.5 Köylünün mutlu olma ve umut üretme isteğinin mit oluşumu üzerindeki etkisi:

Köylü doğanın ve ortamın ezici üstünlüğüne karşı kendini savunabilme zorunluluğundan mitlere sığınmıştır. Mitler onları hayatın zorlukları karşısında koruyacağını ve her şeye rağmen mutlu edeceğini de vaat eder. Köylünün umut üretme isteği sonucunda oluşan mitler Yalak köyünün Muhtarı Sefer'i korkutmuştur ve Sefer'in köylünün oluşturduğu mitlere karşı savaş açmasına neden olmuştur. Muhtar Seferin mitleri yok etmek için planladığı tüm oyunlar ters tepmiş ve köylü bunları da mit oluşum sürecini hızlandırmak için kullanmıştır. Muhtar Seferin bütün oyunlarının suya düşmesinin bir nedeni köylünün adaletsizliğe karşı biriktirdiği öfkesidir. Bu öfke zamanla yaşanan zor koşullardan dolayı öyle bir öfke haline gelmiştir ki eskiden hayli çekinilen Muhtar Seferden bile çekinilmemesini sağlamıştır. Muhtar Seferin bu savaştaki başarısızlığı ve tüm uğraşlarının negatif bir etkiyle kendine olumsuz dönüş yapması, köylüler üzerindeki otoritesini kaybetme korkusunu daha da arttırmıştır. Bunun temel nedeni köylünün yaşanan tüm olumsuzluklara rağmen mutlu olma isteği ve umududur. Mutlu olabilme umudu ile mit yaratan köylü, Muhtar Sefer köylüyü mitlerden uzaklaştırmak için hangi yola başvurursa

vursun, hayallerinden ve isteklerinden vazgeçmeyecektir. Korku ve çaresizlik içinde kalan Muhtar, Kısacık Musa'ya bu hikâyeleri kimin çıkarttığını sorar. Fakat daha sonra kendisi de sorduğu sorunun cevabını benimseyerek aynı türkülerin oluşumu gibi mitlerin oluşumuna da karşı çıkılamayacağını anlar:

“Sanki hikâyeleri insanların kulağına toprak anlatıyor, kaya, ağaç, esen boran, kopan fırtına, yağın kar anlatıyor... Bütün dünyanın en akıllı bilim adamları da çalışsalar bulamazlar. Sefer, “Bilirim bulamazlar” dedi. Türküler de öyle. Onları çıkaranları da kimse bilmez.” (Kemal, 222).

Muhtar bu konuşmasıyla halkın oluşturduğu mit selinin oluşum sürecini bildiğini ve bu mit selinin önünde duramayacağını kabul ettiğini ifade etmektedir. Gerçekten türküler de çaresizlik içinde umut arayışlarının en yalın anlatım şeklidir. Bu durum Muhtarın gücünü devletten, kanundan aldığını söylediği ve bunları işine geldiği gibi kullanarak oluşturduğu otoritesini kaybetme korkusunu arttırmaktadır. Halkın Taşbaşoğlu nu mitlerle yücelterek kendileri için umut üretmesi ve böylece mutlu olmak istemesi ise Muhtar Sefer'in huzursuzluğunu daha da arttırmaktadır. Geleneklerine çaresizliklerine ve umutsuzluklarına kapılan köylünün kendilerinden daha güçlü gördükleri doğüstü özellikleri olan bir kişinin varlığına ihtiyaçları vardır. Bu kişide öyle biri olmalıdır ki gerçekten bir ermişe benzemelidir. Köylünün göremediği gerçekleri görebilmelidir. Bu gerçeklerle gözü kör köylüyü korkutmalıdır. *“Kutsal bir yaratıktan ürker gibi ürküyorlardı atık ondan. O ağzını açar açmaz*

saki bütün dedikleri olacakmış, oluyormuşçasına köylüyü irkiltiyor”. (Kemal, 163) Köylü kafalarındaki hayali ermiş olarak Taşbaş’ı seçer ve hayali hikâyeleriyle onu güçlendirerek ondan güç almayı. Çünkü Taşbaşoğlu köydeki diğer insanlardan farklı olarak Muhtar Sefer’e ve haksızlıklara karşı çıkabilmekte ve olayları araştırarak gerçekleri bulmaya çalışmaktadır. Köylüden farklı olarak birey olarak davranabilmekte ve köylüyü Muhtar Sefer’e yani alışılmış düzene ve otoriteye karşı kışkırtabilecek güce sahiptir. Her şeyi bilmesine rağmen köylünün mit inadıyla başa çıkamayan Taşbaşoğlu mitleştirilmek için en uygun kişidir. Çünkü Memet sezgisel güçleriyle gerçeğin farkına varabilen, geleceği görebilen ve cahilliği yenebilmenin her şeyden zor olduğunu sezebilen zeki bir adamdır. Atatürk’ün resmini evinde barındıran Taşbaş Atatürke büyük bir saygı ile bağlıdır. Atatürk’ün çok şeyler başarmış güçlü bir adam olduğunu düşünen Taşbaş eserde Atatürk’ün yenediği tek şeyin Atatürk’ün asıl savaş şimdi başlıyor sözünde de vurguladığı gibi cahillik olduğunu düşünür. Atatürk’ün cahilliğin tehlikesinin farkına varması ve cahilliğe alaycı bir dille yaklaşması onun rasyonelliğinden olduğundan Taşbaş da aynı Atatürk gibi köylünün cahillikleri sonucu oluşan düşünce tarzlarına alaycı bir tavırla yaklaşır.

“Ona göre Mustafa Kemal iyi adamdı, hem de baba yiğit bir kişiydi. Azıcık da alaycı bu neden böyleydi? Çok çalışmıştı varını yoğunu bu millete vermişti. Çok şey yapmış çok engeli aşmış. Ama

bir eksik yönü vardı. Üstesinden gelemediği... Yoksa bir insan böyle inceden inceye oturup ta dünyaya gülmezdi. Hiç kimseye belli etmeden” (Kemal, 139-140)

Bu alıntıdan da anlaşılacağı gibi Taşbaş, Atatürk’ün bile yenemediği tek şeyin cahillik olduğunu ve cahilliğin bazen en cesur kişileri bile yenebilecek güçte çoğalabileceğini düşünür. Taşbaş’ın bu özelliklerine birde köylünün onu mitlerle yüceltmesi eklenince artık Muhtar Sefer’in köydeki otoritesi hatta varlığı bile tehlike altına girmektedir. Köylünün oluşturduğu Lokman Hekim miti de görünmezler miti gibi Taşbaş’ı yüceltmekte ve umut haline getirmektedir. Taşbaş’ın atasının her hastalığa şifa bulan Lokman Hekim olduğunun anlatıldığı bu mitte Taşbaş’a adeta kutsal bir varlık gözüyle bakılmış ve birey olarak mitleştirilmiştir. Köyde oluşturulan bir başka mit ise Ulu Taşbaş Memet ve Sarıkız mitidir. Toroslarda yaşayan ve geyiklerin ermişi olan Ulu Taşbaş ile kaz dağında yaşayan kuşların ermişi Sarı Kız’ın aşkının anlatıldığı bu mitte Ulu Taşbaş, Taşbaşoğlu Memet’in atası olarak anlatılmıştır ve Taşbaş kutsallaştırılmıştır. Köylü tarafından anlatılan bütün bu mitler yüzünden halk üzerindeki otoritesini kaybeden muhtar tamamen çaresiz durumdadır. Ne yaparsa yapsın köylünün mitleri oluşturmasını engelleyemez. Taşbaş’ın Adil’e köylünün eşyalarını sakladığını söylediğini söyleyerek Taşbaş’ın otoritesini sarsmak isteyen muhtara köylüler inanmayarak mit oluşturmaya devam eder. Bunun nedeni köylünün içinde bulunduğu çaresiz durumdur.

3.SONUÇ

Yeni düzenin mitler aracılığıyla oluşturulması Yalak köylüsünün içinde bulunduğu toplumsal koşullar ve sosyal çevreden kaynaklanır. Toplumsal hayat ve sosyal çevre bir sosyal yapılanma içinde yer alan bireylerin değer yargılarını oluşturur. Yalak köylüsü de zengin ağaların ve muhtarların altında ezilmeye alışık oldukları, “*çaresizlik bilincini*” kabul ettikleri için mit oluşturma yöntemini içinde buldukları çaresizliği ve elbette yoksulluğu gidermek için bir çözüm olarak görürler. Köylünün çaresizlik duygusunun bir sonucu olarak oluşan “*korku ve güvensizlik*” bilinci köylüyü kendinden güçlü bir varlığa inanmaya zorlar; bu hal doğaüstü olayların mit olarak anlatılmasına bir zemin hazırlar. Oysa bu durum tam bir yanılsamadır. Yalak köylüsünün mitlerden güç almaya çalışması kurulu düzene karşı çıktığını değil onun kölesi olduğunu kanıtlar niteliktedir. Bu kölelik öyle zorlu ve baskındır ki köylü en acı anında, açlıkla karşı karşıya geldiğinde bile etkisini sürdürmektedir. Çaresizlik ve baskılanma sonucunda mitlerde mutluluğu arayan ve zorluklara karşı çıkmaya çalışan köylülerin, bunu bir yere kadar başarabildikleri doğrudur. Başaramadıkları yer, gerçeklerin farkına vararak gerçek umutlar üretememeleridir. Dolayısıyla köylülerin umut üretme bilinci bile umutsuzluğu barındırdığından anlamsızdır. Muhtar Sefer gibi baskıcı hükümet adamlarının sisteminden, yine onların sistemini kullanarak kaçmaya çalışmak köylünün boş

bir umut peşinde olduğunun göstergesidir. Köylünün mutlu olmak adına karşı çıkması gereken şey aslında sistemin kendisidir. Fakat köylü bu sisteme karşı çıkamamıştır çünkü geleceği görememiştir. Gerçeğe karşı yalanla umut üreten köylü sadece kendini kandırır. Bu kandırma da sistemin onları oyalamasıdır. Yapıtın sonuna göre de söylenebilir ki, köylüler sistemi tam olarak bu yüzden etkisiz hale getiremezler.

4. KAYNAKÇA

Kemal, Yaşar. Yer Demir Gök Bakır – Dağın Öte Yüzü 2. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1976